

здібностей виконавців. Як в КГ, так і в ЕГ, результати оцінювання виконавців поліпшилися. Однак в ЕГ динаміка розвитку показників за вправи перевернутий шпагат на снаряді, вис на пілоні/«свічка» на полотні, лаз на пілоні/ шпагат повздовжній на полотні, «крутка» на пілоні /переворот вперед на полотні, стійка в шпагат на пілоні /внутрішній вис на полотні є більш статистично значуща, що доводить ефективність застосованої програми.

Література:

1. Ведмеденко Б. Ф. Особливості педагогічної технології виховання інтересу в учнів до занять фізичною культурою. *Фізична культура в школі*. 2004. № 3. С. 22–23.
2. Дубогай О. Мотивація до занять фізичними вправами. Здоров'я та фізична культура. 2006. № 1. С. 17–19.
3. Огірко О. І., Галайко Н. В. О-36 Теорія ймовірностей та математична статистика: навчальний посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 292 с.
3. Олійник Г. Танець на пілоні. Учбовий посібн.. Одеса. 2017. С. 175.
4. Irina Kartaly. Pole Dance Fitness. Maidenhead: Meyer & Meyer Sport (UK) Ltd., 416. 2018.
5. Steven Santos. Simply Circus. Introduction to Rigging Lyras and Trapeze Bars. Simply Circus:Inc., 2013.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-479-8-62>

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ДИЗАЙН В УМОВАХ СПЕЦІАЛЬНОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ ІЗ ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Замша А. В.

*кандидат психологічних наук,
завідувач науково-дослідного центру загальної
та спеціальної освітології*

*Українська академія соціогуманітарних і здоров'язберігальних наук
м. Київ, Україна*

Ефективність навчання учнів із особливими потребами часто безпосередньо залежить від того, наскільки освітній процес відповідатиме їхнім індивідуальним можливостям [3]. Проблема індивідуалізації інклюзивного навчання впродовж останнього десятиліття активно обговорювалася як у колі освітологів, так і серед педагогів-практиків.

Водночас в умовах спеціального навчання питання застосування індивідуалізації не знайшло окремої фахової дискусії.

У Законі України «Про освіту» подається визначення *індивідуальної програми розвитку* як *документу*, що «забезпечує індивідуалізацію навчання особи з особливими освітніми потребами, закріплює перелік необхідних психолого-педагогічних, корекційних потреб/послуг для розвитку дитини ... з метою визначення конкретних навчальних стратегій і підходів до навчання». Крім цього в статті 19 йдеться про те, що навчання має враховувати «індивідуальні потреби та можливості таких осіб, визначені в *індивідуальній програмі розвитку*» [1]. При цьому варто підкреслити, що 19 стаття визначає особливості «освіти осіб із особливими освітніми потребами», тобто *стосується й інклюзивного, і спеціального навчання*.

На початках впровадження інклюзивного навчання учнів із особливими потребами індивідуалізація, відповідно до Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах, забезпечувалася через розроблення *індивідуального навчального плану* та *індивідуальної навчальної програми* (Постанова КМУ № 872 від 15.08.2011 р.) [6]. В другій редакції цього Порядку від серпня 2017 р. зазначено, що ці нормативні документи *можуть розроблятися* відповідно до особливостей інтелектуального розвитку учня, а ось *індивідуальна програма розвитку* має *складатися* на кожного учня *обов'язково*. Тож від 2017 р. педагоги, які працюють в умовах інклюзивного навчання отримують досвід складання індивідуальної програми розвитку та підвищують свою кваліфікацію в цьому питанні.

Варто зауважити, що з часом, коли чим далі тим більшою стає чисельність педагогів, які мають досвід інклюзивного навчання учнів із особливими потребами, тим більш якісною є індивідуалізація, тобто відповідність того як реалізується освітній процес з урахуванням реальних можливостей конкретного учня [2].

Далі проаналізуємо ситуацію щодо індивідуалізації спеціального навчання. Одним із важливих аспектів розгляду цієї проблеми є нормативно-правове регулювання індивідуалізації спеціального навчання.

Так у Положенні про спеціальну загальноосвітню школу-інтернат (школу, клас) України для дітей з вадами фізичного або розумового розвитку, що було затверджено 1993 р. та втратило чинність з 2009 р., в контексті індивідуалізації зазначено лише загальну фразу «здійснення індивідуального та диференційованого підходу у навчанні та вихованні з урахуванням характеру порушення» [5]. Жодного конкретного визначення в чому це має виражатися та в який спосіб регламентуватися в документі вказано не було.

На зміну цьому Положенню, у вересні 2008 р. Міністерством освіти і науки було затверджено Положення про спеціальну загальноосвітню школу (школу-інтернат) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, що діяло до березня 2020 р. В цьому Положенні 2008 р. була збережена означена вище фраза про індивідуальний підхід і додатково передбачена можливість складення *індивідуальних робочих навчальних планів*, які мали бути погоджені МОН України, а також «у випадках, коли учні мають ускладнені вади психофізичного розвитку, дисграфію, дислексію, акалькулію і не можуть засвоїти програму з окремих предметів, педагогічна рада школи ... приймає рішення про переведення таких учнів на навчання за *індивідуальними навчальними програмами*».

Певною мірою видається, що є синхронність змін концепції індивідуалізації в освітній політиці інклюзивного та спеціального навчання, що регламентується такими документами як індивідуальний навчальний план та індивідуальна навчальна програма. Втім, в інклюзивних та спеціальних умовах навчання ці документи застосовуються в різних випадках. За інклюзивного навчання – для дітей, які мають певні інтелектуальні обмеження, а при спеціальному навчанні – при «ускладнених» порушеннях розвитку та неуспішному вивченні предметів.

Нині діє Положення про спеціальну школу, що затверджене Постановою КМУ № 221 від 06.03.2019 р. В цьому Положенні зазначено, що «шляхом індивідуального та диференційованого підходів освітній процес забезпечує корекцію порушень розвитку, засвоєння освітньої програми, розвиток здібностей та подальшу соціалізацію», тобто вказано мету на яку спрямована індивідуалізація у навчанні. Крім цього для спеціальної школи є опція створення *індивідуальної освітньої траєкторії*, що ґрунтується на *індивідуальному навчальному планові*, який передбачає спосіб через який буде виконано освітню програму, корекційно-розвитковий складник та проведено підсумкове оцінювання.

Вимога щодо необхідності створення *індивідуальної програми розвитку* для учнів із особливими потребами було затверджено лише у листопаді 2021 р. у п'ятій редакції цього Положення. Лише наприкінці 2021 р. Положення було приведено у відповідність до 19 статті Закону України «Про освіту» (2017 р.), яким передбачено необхідність створення індивідуальної програми розвитку для учнів із особливими потребами незалежно від форми навчання [7].

Згідно вимог чинного Положення, індивідуальну програму розвитку слід розробляти для усіх вихованців, а індивідуальний навчальний план лише за потреби і за заявою одного з батьків чи законних представників.

Відтак колізії, що простежуються у нормативно-правових документах дають підстави дійти висновку, що порівняно з педагогами, які працюють

в рамках інклюзивного навчання, фахівці спеціальних шкіл в питанні забезпечення індивідуалізації учнів з особливими потребами перебувають в нерівних умовах. Якщо у педагогів, які працюють в рамках інклюзивного навчання є досвід складання індивідуальних програм розвитку, проходження заходів підвищення кваліфікації, які в тому числі містили це питання, то спеціальні педагоги мали опанувати знаннями й вміннями складання індивідуальної програми розвитку в розпал пандемії та в умовах повномасштабної війни. Тож маємо дійти висновку, що педагоги спеціальних шкіл не мають необхідних вмінь та досвіду для створення не просто індивідуальної програми розвитку як документу, а забезпечення цілісного підходу до індивідуалізації спеціального навчання учнів із особливими потребами, що передбачає не лише етап планування, а й реалізації самого процесу індивідуалізацію всіма фахівцями, які працюють з конкретним учнем.

В чинному Положенні про спеціальну школу лише коротко наводиться перелік інформації, яка має обов'язково увійти до індивідуальної програми розвитку, однак у цьому документі відсутня навіть орієнтовна форма такої програми. До прикладу в Положенні про організацію інклюзивного навчання форма індивідуальної програми розвитку є.

З одного боку видається, що наявність індивідуальної програми розвитку це лише документ, і від нього безпосередньо не залежить ефективність індивідуалізації спеціального навчання на практиці, однак з іншого боку – індивідуальна програма розвитку є цілісним документом, який має узгоджувати синхронні педагогічні впливи різних фахівців. Саме синхронність і синергія зусиль дає той кумулятивний ефект, що в підсумку детермінує якісні та кількісні зрушення у розвитку учня з особливими потребами в умовах спеціальної школи.

Тож питання розроблення принципів та правил створення якісних і практико-орієнтованих індивідуальних програм розвитку для учнів, які здобувають освіту в спеціальній школі нині є особливо актуальним.

Література:

1. Замша А. Генеза змісту поняття «особливі освітні потреби». *Correction and rehabilitation innovations: implementation of European experience* : Scientific monograph. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2023. Р. 67–80.

2. Замша А., Адамюк Н., Дробот О. Концептуалізація комунікативного супроводу здобувачів освіти з порушеннями слуху в освітньому середовищі. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 49. С. 59–62.

3. Замша А., Федоренко О. Абілітаційна підтримка як складова іншомовної освіти глухих дітей в початковій школі. *Науковий часопис*

Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2022. № 90. С. 53–57.

4. Замша А. В. Концепція комунікативної доступності освітнього середовища для глухих та напівглухих здобувачів освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2021. Вип. 84, т. 1. С. 72–75.

5. Замша А. В., Мороз І. В., Федоренко О. Ф. Специфіка забезпечення доступності освітнього простору вищого навчального закладу для студентів із порушеннями слуху. *Педагогічні науки : збірник наукових праць*. 2016. Вип. 70, т. 2. С. 131–135.

6. Створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами : методичний посібник / уклад. : Луценко І. В., Заєркова Н. В. ; під заг. ред. Софій Н. З. К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 66 с.

7. Zamsha A. V. The Philosophy of Inclusiveness in the Deaf and Hard-of-Hearing Students' Education. *International scientific conference «The role of psychology and pedagogy in the spiritual development of modern society» : conference proceedings, July 30–31, 2022*. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2022. P. 228–231.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-479-8-63>

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ЯК ГОЛОВНИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ

Іванова О. С.

*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри мистецтвознавства
та загальногуманітарних дисциплін
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Однією з головних цінностей буття, людини є творчість. Суспільний, науково-технічний та культурний розвиток не можливий без діяльності творчих особистостей. Творча діяльність зорієнтована на створення нових матеріальних та духовних цінностей, вона відбувається на найвищому рівні та сприяє розвитку емоційної та інтелектуальної сфер особистості.